

Sygn. akt III UK 208/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania J. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w [...]

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 listopada 2017 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 21 kwietnia 2016 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 25 maja 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...] (organ rentowy) odmówił J. G. (wnioskodawca) prawa do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Odwołanie od powyższej decyzji organu rentowego wniósł wnioskodawca, zaskarżając ją w całości i podnosząc, że w czasie zatrudnienia w Międzykółkowej Bazie Maszynowej w P. w okresie od 1 października 1972 r. do 2 stycznia 1974 r., SKR w P. od 1 grudnia 1975 r. do 5 stycznia 1976 r. oraz Zakładach Transportu i Zaopatrzenia w D. w okresie od 5 stycznia 1987 r. do 31 marca 1988 r. pracował w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, jako kierowca ciągnika rolniczego, a następnie kierowca autobusu.

Wyrokiem z 15 października 2015 r., Sąd Okręgowy w [...] zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury, poczynwszy od 15 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że – w zakresie spornym na etapie postępowania kasacyjnego - wnioskodawca był zatrudniony w Międzykółkowej Bazie Maszynowej w P. od 1 października 1972 r. do 2 stycznia 1974 r. i SKR w P. w okresie od 1 grudnia 1975 r. do 5 maja 1976 r. na stanowisku kierowcy ciągnika rolniczego. Od 2 maja 1979 r. do 31 października 1986 r. wnioskodawca pracował w Zakładach Rolno Przemysłowych „I.” w St. również jako kierowca ciągnika-tractorzysty.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z wykazem A Działem VIII, poz. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej jako rozporządzenie z 7 lutego 1983 r.) do prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego zalicza się prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca w spornych okresach, będąc zatrudniony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako traktorzysta wykonywał pracę w warunkach szczególnych łącznie z okresem uznanym przez organ rentowy przez 16 lat 1 miesiąc i 29 dni.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniósł powód, zaskarżając go w całości.

Wyrokiem z 21 kwietnia 2016 r., Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację organu rentowego i obciążył go kosztami postępowania.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że organ rentowy podnosił, iż jedynie prace transportowe kierowców ciągników można uznać za pracę w warunkach szczególnych, przy czym nie kwestionuje, co do zasady możliwości zakwalifikowania omawianych prac, świadczonych na stanowisku kierowcy ciągnika rolniczego do prac w Transporcie z Działu VIII Wykazu A załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., nie definiując jednocześnie pojęcia prac transportowych kierowców ciągników. Transport natomiast powinien być rozumiany jako przemieszczanie ładunków czy osób bez względu na to czy odbywa się to na drogach publicznych czy też nie, dotyczyć musi również prac kierowców ciągników rolniczych i to także przy pracach polowych skoro, jak sama nazwa wskazuje, jest to maszyna rolnicza z przyczepami oraz zagregowanymi narzędziami rolniczymi, które są tym sposobem przez tenże ciągnik transportowane. Sąd Apelacyjny podniósł ponadto, że zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) praca w warunkach szczególnych dotyczyć ma zatrudnionych przy pracach o szczególnej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości, a tego rodzaju kryterium niewątpliwie występuje w pracach polowych kierowców ciągników, gdzie są oni narażeni na hałas, drgania pojazdu czy zapylenia.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania lub uchylenie zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy, przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w [...] i oddalenie odwołania oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym.

Organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy emerytalnej w zw. z § 4 ust. 1 i § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w zw. z wykazem A Dział VIII pkt 3 zawartym w załączniku do ww. rozporządzenia, przez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że praca kierowcy ciągnika jest pracą w szczególnych warunkach, niezależnie od tego, czy była ona wykonywana w „transporcie i łączności”, czy też jako praca polowa, przy jednoczesnym rozstrzygnięciu przez Sąd Apelacyjny- we

własnym zakresie, bez udziału biegłego- że praca traktorzysty, wykonującego prace polowe jest pracą o takim samym stopniu szkodliwości, jak praca traktorzysty wykonywana w „transporcie i łączności”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organu rentowego wnioskodawca wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego okazała się zasadna.

W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy przyjmował, że wyodrębnienie prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku ma co do zasady charakter stanowiskowo-branżowy. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości w oddzielnych działach oraz przypisanie poszczególnych stanowisk pracy do gałęzi gospodarki nie było przypadkowe. Ekspozycja na czynniki szkodliwe i jej stopień zależna była od tego, w którym dziale przemysłu umiejscowione było stanowisko pracy. Dlatego konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Wynika z tego, iż przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym (wyroki Sądu Najwyższego z 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652; z 3 czerwca 2008 r., I UK 381/07, LEX nr 494112; z 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09, LEX nr 515698; z 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09, LEX nr 518067; z 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638, z 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652).

Kierując się powyższym założeniem, w wyroku z 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13 (LEX nr 1467147), Sąd Najwyższy przyjął, że nie ma najmniejszych podstaw do uznania, iż prace polowe polegające na obsłudze ciągnika mogą być zaliczone do prac w transporcie, przewidzianych w wykazie A, Dziale VIII pod pozycją 3. Wymienienie w tym wykazie prac kierowców ciągników i kombajnów nie

oznacza, że za pracę w szczególnych warunkach powinno być uznane kierowanie tymi pojazdami przy wykonywaniu jakichkolwiek czynności, a nie tylko transportowych. Niezasadne jest przyjęcie stanowiska, iż praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą w transporcie, nawet wówczas, gdy kierujący wykonuje przy pomocy ciągnika prace polowe. Bezzasadne jest bowiem swobodne lub też dowolne wiązanie konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r.

Zasada stanowiskowo-branżowego charakteru wyodrębnienia prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku nie ma charakteru absolutnego i w szczególnych okolicznościach sprawy można od niej odstąpić. Nie można bowiem wykluczyć sytuacji, że zakład pracy wykonywał także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki (wyroki Sądu Najwyższego z 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817; z 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817; z 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66), a co się z tym wiąże, szkodliwość danego rodzaju pracy odpowiada szkodliwości pracy przyporządkowanej do innej branży. Decydujące w tym przypadku znaczenie ma to, czy pracownik w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy narażony był na działanie tych samych szkodliwych czynników, na które narażeni byli pracownicy innego działu przemysłu, w ramach którego to działu takie same prace zaliczane są do pracy w szczególnych warunkach (wyroki Sądu Najwyższego z 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, LEX nr 1439383; z 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817).

Stosując się do wyżej przedstawionych założeń Sąd Najwyższy w wyroku z 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14 (LEX nr 1797093) uznał, że nie może podzielić stanowiska, zgodnie z którym istotny dla stwierdzenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach jest wyłącznie rodzaj tej pracy, a bez znaczenia pozostaje okoliczność zatrudnienia pracownika w określonym sektorze gospodarki. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że konstatacja, zgodnie z którą „w czasie zatrudnienia w rolniczej spółdzielni usługowej wnioskodawca wykonywał faktycznie wszelkie zlecone prace w ramach usług wykonywanych przez pracowników pracujących w wyodrębnionym w ramach tej spółdzielni dziale transportu, zatem jego praca była też *de facto* pracą w transporcie” musi opierać się na ustaleniu, że stopień

szkodliwości lub uciążliwości pracy wnioskodawcy jako kierowcy traktora w ramach działu transportu spółdzielni usług rolniczych (a zatem w rolnictwie), nie wykazuje żadnych istotnych różnic w stosunku do pracy kierowcy ciągnika w transporcie, rozumianym słownikowo jako zespół czynności związanych z przemieszczaniem osób i dóbr materialnych przy użyciu odpowiedniego pojazdu.

Podzielając stanowisko zawarte w wyroku w sprawie II UK 298/14, Sąd Najwyższy zaznacza, że niewątpliwie prace kierowcy ciągnika, traktora czy kombajnu w transporcie i rolnictwie, mimo podobieństw, nie są tożsame. Stąd też dla przyjęcia, że praca kierowcy traktora w spółdzielni usług rolniczych, może być kwalifikowana jako praca w warunkach szczególnych w transporcie, wymagane jest poczynienie ustaleń wykazujących odpowiednio bliskie podobieństwo warunków rzeczywiście wykonywanej przez ubezpieczonego pracy w tych różnych branżach. Takich ustaleń w niniejszej sprawie nie ma, gdyż wykonywanie prac polowych nie jest wykonywaniem pracy w transporcie.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.